

1

Första tillfället

Vad är schackmatt?

Vad behöver ni?

- Ett schackspel och pjäser
- Papper och penna
- Det tomma brädet som hör till Uppdrag Qaflans dilemma

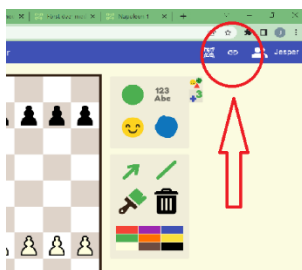
Vad ska ni göra idag?

- 1) Repetition av Rädda Napoleon
- 2) Tre specialregler
- 3) Vad är schackmatt?
- 4) Minispelet: Springarna ger schack
- 5) Lösa uppgift nr 1 Qaflans dilemma

Hur funkar det om man jobbar tillsammans online?

Du och din partner sitter vid var sin dator som har tillgång till internet. Ni har en kommunikationskanal öppen så ni kan prata med varandra (telefon, eller ZOOM, eller liknande), samt en chatmöjlighet. (Kan vara mail, Messenger, chatfunktionen i ZOOM eller liknande.)

Några av schackdiagrammen (de små schackbräderna) i texten som följer har hyperlänkar till ”Logiqboard”. Klicka på brädet och du kommer till ställningen i Logiqboard. En av er klickar sedan på ”länksymbolen” uppe i högra hörnet.

Det kommer upp en ruta som frågar om du vill kopiera länken. Det gör du, och så skickar du den till din partner (via Mail, Messenger eller chatfunktionen i ZOOM), som klickar på den och kommer till samma bräde du har. Nu kan ni dra drag på samma bräde, spela minispel eller analysera ihop.

1

Repetition av

Rädda Napoleon

(Ringa in rätt svar)

Fråga 1

När uppfanns schack?

- 1) För 4 000 år sedan
- X) För 150 år sedan
- 2) För 1 400 år sedan

Fråga 2

Vilken regel finns INTE med bland de sex schackreglerna? (Ringa in regeln som är fel)

- Spela lugnt
- Ledaren styr
- Hälsa och tacka
- Stå alltid upp när du gör ditt drag
- Rörd är förd
- Släppt är släppt
- Ställ upp efter dig!

Fråga 3

Vad är ett "minispiel"?

- 1) Ett litet schackspel
- X) Enklare varianter av schack
- 2) Ett spel för korta spelare

Fråga 4

Går det att placera ut 8 damer på ett schackbräde utan att en dam kan slå en annan?

- 1) Ja
- X) Nej
- 2) Kanske ...

Fråga 5

Vem var "Den spelande turken"?

- 1) Världens starkaste schackspelare på 1700-talet
- X) Världens första schackdator
- 2) En mekanisk docka framför en låda med en liten schackspelare inuti.

Fråga 6

Hur många svarta pjäser hotar den vita löparen?

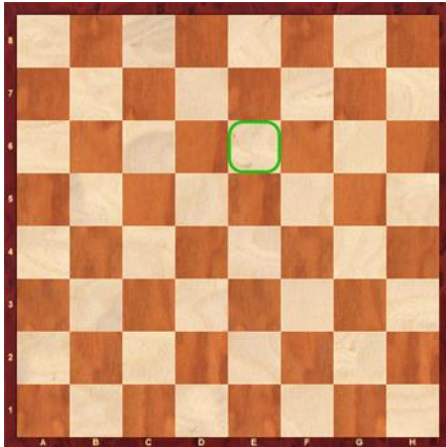

- 1) 2
- X) 3
- 2) 4

1

Fråga 7

Vad heter den här rutan?

- 1) e6
- X) e5
- 2) f6

Fråga 8

Kan den vita damen gå till b7?

JA NEJ

Fråga 9

Hur många svarta pjäser hotar vit att slå ut i sitt nästa drag?

- 1) 2
- X) 4
- 2) 7

Fråga 10

Hur många drag kan en springare i ett hörn göra?

- 1) 1
- X) 2
- 2) 3

1

Svar Repetition

Rädda Napoleon

Fråga 1

När uppfanns schack?

2) För 1 400 år sedan

Fråga 2

Vilken regel finns INTE med bland de sex schackreglerna?

”Stå alltid upp när du gör ditt drag” finns inte

Fråga 3

Vad är ett ”minispiel”?

X) Enklare varianter av schack

Fråga 4

Går det att placera ut 8 damer på ett schackbräde utan att en dam kan slå en annan?

1) Ja

Fråga 5

Vem var ”Den spelande turken”?

2) En mekanisk docka framför en låda med en liten schackspelare inuti.

Fråga 6

Hur många olika pjäser hotar den vita löparen?

X) 3 st: Tornet på b1, Springaren på h7, bonden på b5

Fråga 7

Vad heter den här rutan?

1) e6

Fråga 8

Kan den vita damen gå till b7?

NEJ

Fråga 9

Hur många olika pjäser kan vit slå ut i sitt nästa drag?

X) 4: Tornet på f6, Springaren på g5, Bonden på b5 och bonden på d4.

Fråga 10

Hur många drag kan en springare i ett av hörnen göra?

X) 2

1

Tre specialregler

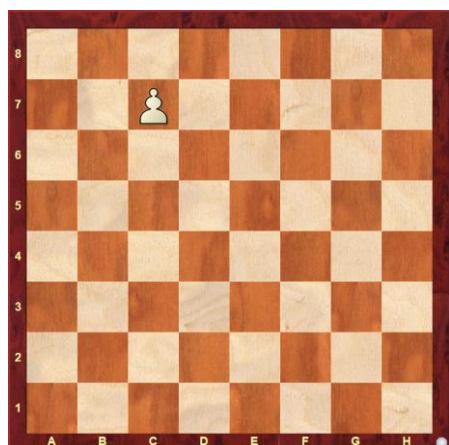

Jesper Bergmark Hall

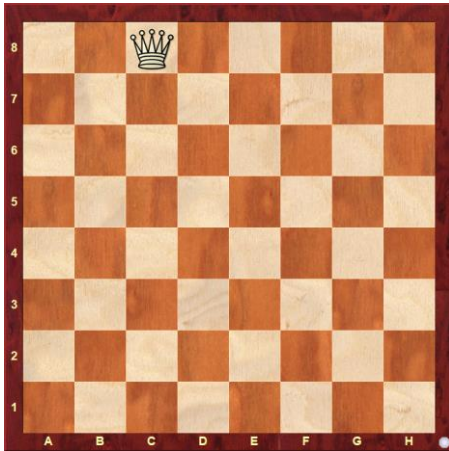
Bondeförvandling

När en bonde når sista raden, på andra sidan brädet, förvandlas den till vilken pjäs som helst, och eftersom den bästa schackpjäsen är damen, är det nästan alltid en dam man låter bonden förvandlas till.

När du går ner med bonden till sista raden byter du bonden direkt mot en ny pjäs.

1

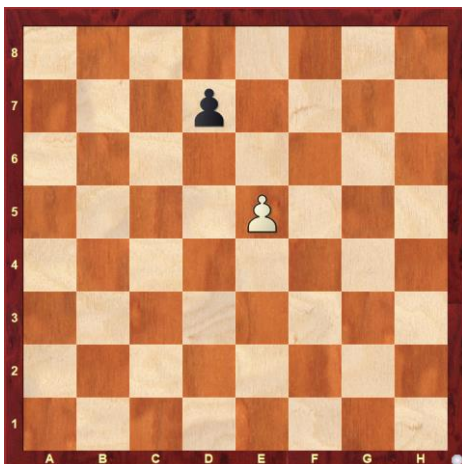

Du kan byta bonden till en dam även om damen du har från början i utgångsställningen är kvar på brädet. Det du får göra då är att låna en dam från en annan pjäsuppsättning. Tänk på att lägga tillbaka den inlånade damen i rätt låda efter partiet. Inte minst om du förvandlar alla dina bönder till damer är det viktigt. Då skulle du ha nio damer på brädet. Har du ingen extra dam kanske du kan vända upp och ner på ett torn, eller hitta ett annat substitut.

En passant

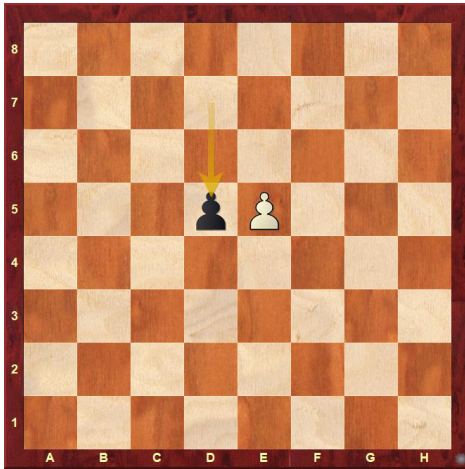
En passant är ett specialdrag som sker väldigt sällan. En passant är franska och betyder i förbifarten. Draget går till så här:

Bonden går rakt och slår snett framför sig, men när en bonde går två steg och kommer upp jämsides med en bonde kan den faktiskt bli slagen. Så här:

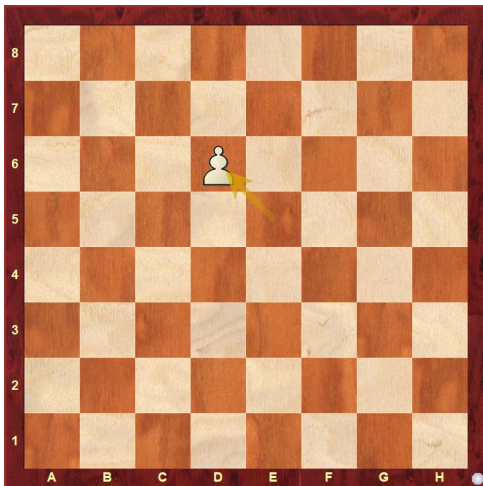

Svart drar

1

Nu kan den vita bonden slå den svarta bonden, som om den bara hade gått ett steg. Så här:

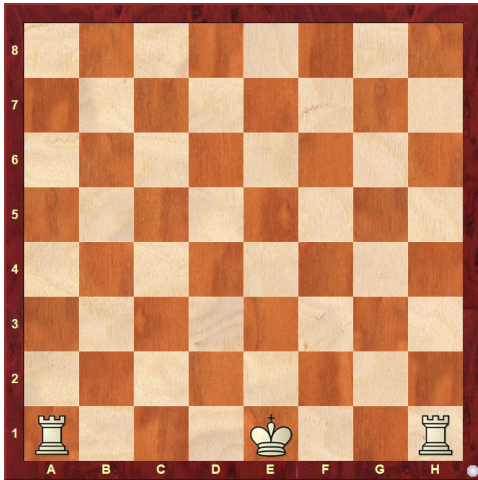

Vit har gjort en En passant. Det man måste tänka på är att man måste slå bonden direkt när den kommer upp jämsides med andra bonden. Dessutom, om bonden bara hade gått ett steg och kommit upp jämsides, då kan man heller inte slå bonden.

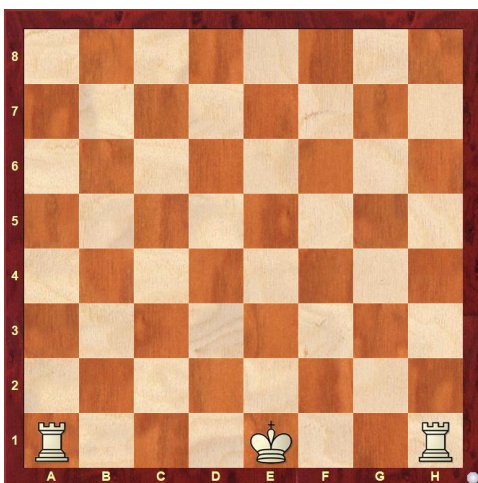
Rockad

Kungen är den viktigaste pjäsen i schack, eftersom man vinner om man tar den. Därför gäller det att angripa motståndarens kung, men också att försvara sin egen. Nu ska ni få lära er det viktigaste knepet för att försvara sin egen kung: rockad. Rockad får man göra när det inte finns några pjäser mellan kungen och ett av tornen. Man tar två steg med kungen mot tornet och hoppar över kungen med tornet. Det finns två typer av rockad, kort och lång. Det här kallas för kort rockad, eftersom det bara är två rutor mellan kungen och detta torn.

1

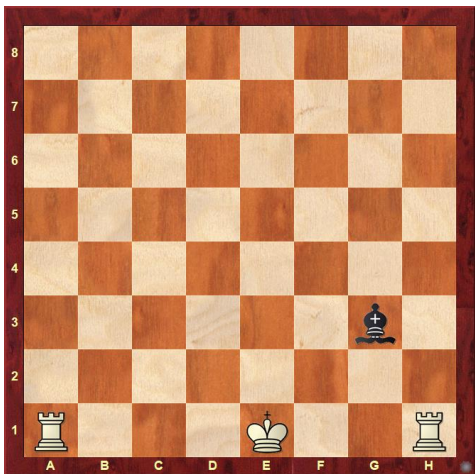
Gör man rockad åt andra hållet är det tre rutor mellan kungen och tornet, och det kallas då för lång rockad. Återigen tar man två steg med kungen mot tornet och hoppar över kungen med tornet.

1

Det finns några regler för om man får göra rockad eller inte: 1) Kungen eller tornet får inte ha flyttat tidigare i partiet. 2) Kungen får inte vara hotad, stå i schack som man säger på schackspråk. 3) Kungen får inte hamna i schack, eller passera en ruta som en av motståndarens pjäser hotar. Titta här:

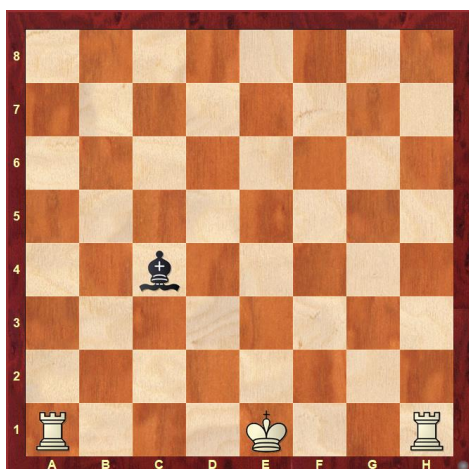

Får vit göra rockad nu? Nej, kungen står i schack.

”Nu då? Nej, kungen har flyttat från e1 till d1, så vit får inte göra rockad åt något håll.

1

Kan vit göra rockad åt båda hållen? Nej, Bara lång rockad. För om vit försöker göra kort rockad passerar kungen rutan f1, som löparen på c4 hotar.

Om vi talar schackspråk, så skriver man rockad på ett lite speciellt sätt. Kort rockad skrivs 0-0 och lång rockad skrivs 0-0-0. För att lättare komma ihåg det kan man säga att du skriver ner tornets fotspår. Vid kort rockad går tornet två rutor, vid lång rockad går tornet tre rutor.

Vad är schackmatt?

Jesper Bergmark Hall

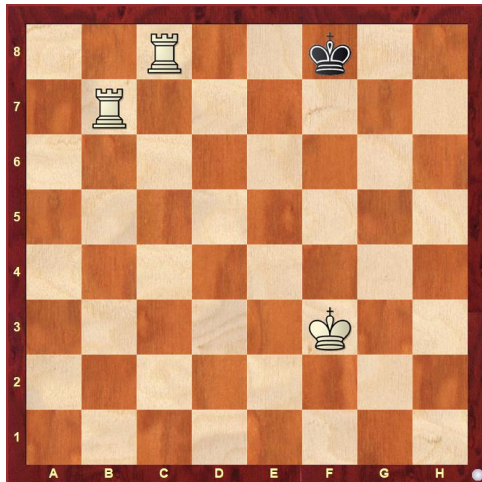

Schack uppfanns i en tid när kungarna bestämde. Det gjorde att när de som uppfann schack kom till kungen och sa: ”Vi har uppfunnit ett spel där man vinner genom att slå ut motståndarens kung”, så blev kungen arg och förbjöd spelet. Attans, här har man uppfunnit världens bästa spel och så får man inte spela det. Då kom de på att man vinner om man fångar in motståndarens kung så att den blir

1

utslagen i nästa drag. Då tar partiet slut direkt, innan kungen blir utslagen. Det kunde kungen gå med på. Därför spelar man med schackmatt, vilket betyder ”Kungen är död” eller ”Kungen är infångad”.

Vad är då schackmatt i ett parti?

Vit har precis spelat Tc2-c8. Nu hotar vits torn på c8 att ta den svarta kungen på f8. Kungen står i schack. Men dessutom har vit ett torn på b7 som vaktar den svarta kungen. Detta är viktigt när man ska lära sig att ge schackmatt. Först måste du VAKTA motståndarens kung så den inte kan flytta. Först därefter ska man ge en schack. Alltså VAKTA först och SCHACKA sen.

Så fort en kung hamnar i schack måste man kolla om det är schackmatt eller inte. Det gör man med de tre mattfrågorna.

Första frågan är om man kan TA den pjäs som hotar kungen. Det är den viktigaste frågan, eftersom de flesta gillar att ge schack, men ofta glömmer att de själva kan bli tagna. I denna ställning har svart bara kungen kvar, så den kan inte ta tornet på c8.

Nästa fråga är om kungen kan FLY undan schacken. Eftersom det finns en vakt på b7 kan kungen på f8 inte ta ett steg upp. Förutom att säga vakt, kan man också säga att man bygger en mur framför motståndarens kung.

Sista frågan är om man kan ställa någon pjäs EMELLAN den pjäs som hotar kungen och kungen.

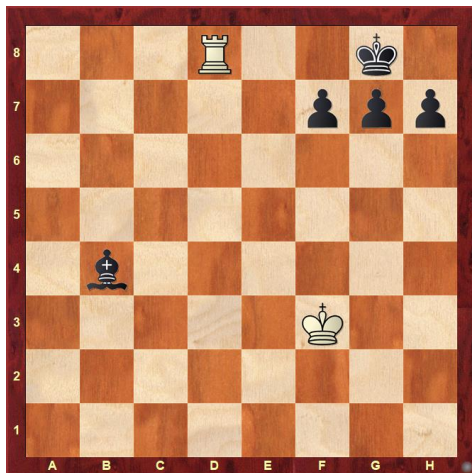
1

Är det schackmatt på den svarta kungen?

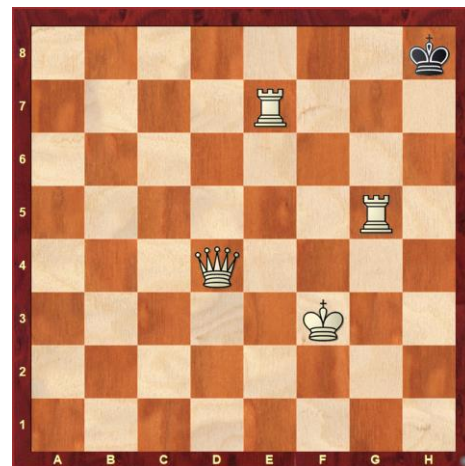
Använd er av frågorna

- 1) Kan man SLÅ pjäsen som hotar kungen?
- 2) Kan kungen FLY undan schacken?
- 3) Kan man ställa något EMELLAN kungen och pjäsen som hotar den?

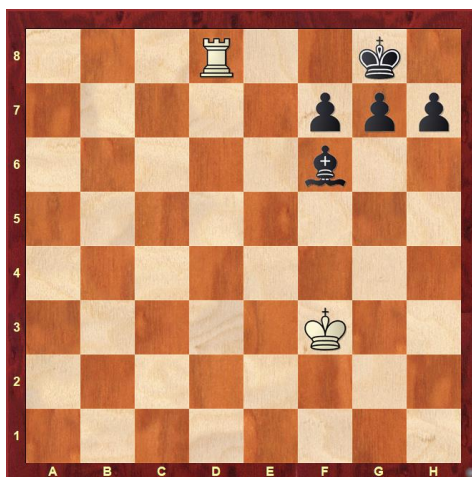
1)

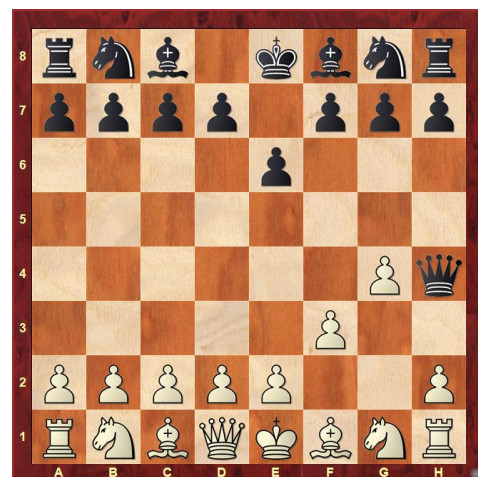
3)

2)

4)

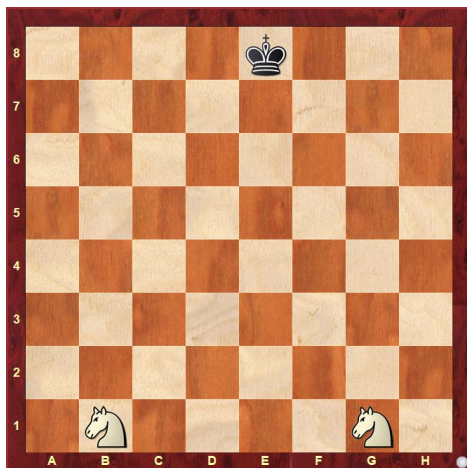
1

Svar till schackmattuppgifter

- 1) Nej, den svarta löparen kan gå emellan till f8
- 2) Nej, den svarta löparen kan ta tornet på d8
- 3) Ja, det är schackmatt. De vita tornen vaktar den svarta kungen, och den vita damen schackar.
- 4) Ja, det är schackmatt. Detta är det snabbaste sättet det kan bli schackmatt på.

Vi spelar ett minispel

Springarna ger schack

I minispelet ”Springarna ger schack” måste vit ge en schack på den svarta kungen i senast sitt sjätte drag. Gör vit det vinner vit. Gör vit inte det vinner svart.

(Klicka på brädet ovan och du kommer till ställningen i Logiqboard, om ni vill spela med varandra online)

1

Uppgift 1 Qaflans dilemma

**Placera ut en vit löpare i ställningen ovan så att
den svarta kungen är schackmatt**

(Klicka på brädet ovan och du kommer till ställningen i Logiqboard, om ni vill analysera ihop)

På det tomma schackbrädet som är kopplat till "Qaflans dilemma" skriver ni initialen L i rutan där löparen ska stå.